

Skaidrojums noteiktajām dzīvnieku kategorijām izmeklēšanai uz TSE

- 1. Nobeigušies govju sugas dzīvnieki vecāki par 48 mēnešiem.** Visi novietnē vai transporta līdzeklī, vai kautuvē nobeigušies vai nogalināti, bet nevis kauti cilvēku patēriņam vai nogalināti epidēmijas apkarošanas ietvaros, govju sugas dzīvnieki, kas vecāki par 48 mēnešiem.
- 2. Piespiedu kārtā ārpus kautuves nokauti govju sugas dzīvnieki vecāki par 48 mēnešiem*.** *Kopumā* veselīgi dzīvnieki, kuri labturības iemeslu dēļ nav vesti uz kautuvi dzīvi. Līdz ar nokauto dzīvnieku uz kautuvi tiek nogādāts Veselības sertifikāts, kurā ir veterinārārsta apliecinājums par labvēlīgu pirmskaušanas apskates iznākumu, piespiedu kaušanas datumu, laiku un iemeslu, kā arī ārstēšanas veidu, ko PV nozīmējis dzīvniekam. Piespiedu kaušanu veic šādos gadījumos:
dzīvnieks ir cietis nelaimes gadījumā un tam novēro izteiktas sāpju pazīmes un/vai dzīvnieks nespēj pārvietoties vai pārvietojas ar grūtībām, piemēram, visa veida traumas, kā:
 - kaulu lūzums;
 - saišu, muskuļu plīsums;
 - locītavu izmežģījums;
 - vaļējs raga lūzums (ar asiņošanu);
 - dažādas izcelsmes lielas vaļējas brūces, kas saistītas ar apjomīgu asiņošanu u.c.
- 3. Govju sugas dzīvnieki vecāki par 48 mēnešiem, kuriem pirmskaušanas apskates laikā konstatētas slimību klīniskās pazīmes** (skat. klīnisko pazīmju aprakstu šī pielikuma beigās).
 - 3.1. Visi govju sugas dzīvnieki, kuriem saskaņā ar VPV kautuvē atzinumu pirmskaušanas apskatē ir bijuši fizioloģiski vai funkcionāli traucējumi. Lokālas veselības stāvokļa izmaiņas un/vai patoloģisks process, kas varētu ietekmēt pēckaušanas veterinārās ekspertīzes rezultātus attiecībā uz kautproduktu turpmāko izmantošanu, piemēram, organisma sistēmu lokāli, hroniski iekaisuma vai deģeneratīvi procesi, traumas, plaši ādas nobrāzumi, utt.
 - 3.2. Visi govju sugas dzīvnieki, kuri nosūtīti uz kautuvi kaušanai, bet to kaušana ir aizturēta, jo to pirmskaušanas apskatē:
 - a) bijušas aizdomas, ka dzīvnieks slimo ar slimību, kas kopīga cilvēkiem un dzīvniekiem, vai dzīvniekam novērojami simptomi vai vispārējais veselības stāvoklis liecina, ka dzīvniekam šāda slimība varētu būt;
 - b) dzīvniekiem novēroti slimības simptomi vai vispārējā veselības stāvokļa traucējumi, kas liecina par to, ka to gaļa, iespējams, būtu nederīga cilvēku patēriņam.Vispārējas veselības stāvokļa t.sk. uzvedības izmaiņas un/vai slimības simptomi, kas liecina par to, ka kautprodukti, iespējams, būtu neizmantojami cilvēku uzturā, piemēram, kaheksija, drudzis (akūti iekaisuma procesi), utt.
- 4. Dzīvnieki, kuri nogalināti GSE apkarošanas laikā.** Kohorta dzīvnieki (līdzinieki) – govju sugas dzīvnieki, kuri dzimuši tajā pašā ganāmpulkā 12 mēnešus pirms vai 12 mēnešus pēc dzīvnieka, kuram apstiprināta GSE diagnoze; govju sugas dzīvnieki, kuri iespējams ēduši tādu pašu barību kā savas dzīves pirmajā gadā dzīvnieks, kuram apstiprināta GSE diagnoze; govju sugas dzīvnieki, kuri savas dzīves pirmā gada laikā turēti

kopā ar dzīvnieku, kuram apstiprināta GSE diagnoze, kā arī pēcnācēji vai citi dzīvnieki, kuri nogalināti sakarā ar epidemioloģisko saikni ar GSE saslimšanas gadījumu.

5. **Visu vecumu uz GSE klīniski aizdomīgi govju sugas dzīvnieki.** Dzīvi, kauti vai nobeigušies dzīvnieki, kuri uzrāda vai ir uzrādījuši nervu darbības vai uzvedības traucējumus vai progresējošu vispārējā veselības stāvokļa pasliktināšanos, un kuriem, pamatojoties uz veiktajiem klīniskajiem izmeklējumiem, ārstēšanas rezultātiem, sekcijas rezultātiem, pirms vai pēc nāves laboratoriskajiem izmeklējumiem, nav iespējams noteikt citu alternatīvu diagnozi.
6. **Aitas, nobeigušās vai nogalinātas, un ir vecākas par 18 mēnešiem vai tām ir nomainījušies priekšzobi,** bet tās nav nogalinātas epidēmiju apkarošanas ietvaros un nav kautas cilvēku patēriņam. Paraugu ņem no aitām, ņemot vērā, vai tām ir nomainījušies priekšzobi, tikai tādā gadījumā, ja dzīvnieki nav identificēti saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.21/2004, ar ko izveido aitu un kazu identifikācijas un reģistrācijas sistēmu.
7. **Kazas, nobeigušās vai nogalinātas, un ir vecākas par 18 mēnešiem vai tām ir nomainījušies priekšzobi,** bet tās nav nogalinātas epidēmiju apkarošanas ietvaros un nav kautas cilvēku patēriņam. Paraugu ņem no kazām, ņemot vērā, vai tām ir nomainījušies priekšzobi, tikai tādā gadījumā, ja dzīvnieki nav identificēti saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.21/2004, ar ko izveido aitu un kazu identifikācijas un reģistrācijas sistēmu.
8. **Visu vecumu uz skrepi klīniski aizdomīgas aitas un kazas** (skat. klīnisko pazīmju aprakstu šī pielikuma beigās). Dzīvi, kauti vai nobeigušies dzīvnieki, kuri uzrāda vai ir uzrādījuši nervu darbības vai uzvedības traucējumus vai progresējošu vispārējā veselības stāvokļa pasliktināšanos, un kuriem, pamatojoties uz veiktajiem klīniskajiem izmeklējumiem, ārstēšanas rezultātiem, sekcijas rezultātiem, pirms vai pēc nāves laboratoriskajiem izmeklējumiem, nav iespējams noteikt citu alternatīvu diagnozi.
9. **Klīniski uz TSE aizdomīgs kažokzvērs.** Kažokzvēri (lapsa (*Vulpes vulpes* un *Alopex lagopus*), Amerikas ūdele (*Mustela vison*) un jenotsuns (*Nycteroites procynoides*), kam novēro TSE klīniskās pazīmes (saskaņā ar [2010.gada 28.oktobra valsts vecākā veterinārā inspektora rīkojumu Nr.130 "Kažokzvēru transmisīvās sūkļveida encefalopātijas valsts uzraudzības programmu"](#) prasība attiecas tikai uz tiem novietņu īpašniekiem vai turētājiem Latvijā, kuri kažokzvēru barībai izmanto pārstrādātas dzīvnieku olbaltumvielas, kas iegūtas no tās pašas sugas dzīvnieku liemeņiem vai liemeņu daļām saskaņā ar Komisijas lēmumā 2009/722/EK Latvijai piešķirto atkāpi no pārstrādāšanas aizlieguma vienas sugas ietvaros kažokzvēru barībai).
10. **Nogalināts kažokzvērs bez TSE klīniskajām pazīmēm.** Vaislas dzīvnieks, kam nenovēro TSE klīniskās pazīmes, bet tas tiek nogalināts kažokādas iegūšanai (produktīvās dzīves beigās) (saskaņā ar [2010.gada 28.oktobra valsts vecākā veterinārā inspektora rīkojumu Nr.130 "Kažokzvēru transmisīvās sūkļveida encefalopātijas valsts uzraudzības programmu"](#) prasība attiecas tikai uz tiem novietņu īpašniekiem vai turētājiem Latvijā, kuri kažokzvēru barībai izmanto pārstrādātas dzīvnieku olbaltumvielas, kas iegūtas no tās pašas sugas dzīvnieku liemeņiem vai liemeņu daļām saskaņā ar Komisijas lēmumā 2009/722/EK Latvijai piešķirto atkāpi no pārstrādāšanas aizlieguma vienas sugas ietvaros kažokzvēru barībai).

* - 2. kategorijas dzīvnieki jāizmeklē uz GSE arī tad, ja tie tiek nokauti mājas apstākļos pašu patēriņam.

Uz 1.- 3.kategorijas dzīvniekiem un dzīvniekiem, kas nokauti veseli, cilvēku patēriņam, kas dzimuši citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kā noteikts Komisijas Lēmuma 2011/358/ES pielikumā (Bulgārija, Rumānija), attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr.999/2001 III. pielikumā noteiktās prasības.

GSE klīnisko pazīmju apraksts govju sugas dzīvniekiem

Dzīvniekiem izmainās uzvedība: dzīvnieks ir uzbudināts, pastiprināti reaģē uz ārējās vides kairinājumiem (gaismu, trokšņiem), tesmeņa apkopšanas un slaukšanas laikā ir tieksme spert, pēkšņi var kļūt agresīvs, reaģējot uz citu dzīvnieku vai cilvēka klātbūtni. Slimajiem dzīvniekiem var novērot bezmērķīgu skatienu, biežu deguna laizīšanu un žāvāšanos, zobu griešanu, apakšžokļa, plecu, retāk krūšu apvidus vai visa ķermeņa muskulatūras trīcēšanu, uz priekšu izstieptu un uz leju nokārtu galvu, pieglaustas ausis, kā arī biežas ausu kustības. Slimajiem dzīvniekiem samazinās izslaukums un tie stipri novājē. Bez uzvedības traucējumiem, dzīvniekiem ir izteikti kustību un kustību koordinācijas traucējumi, kas slimības sākumā izpaužas kā viegla ataksija, ko vairāk novēro pakājkājām, dzīvniekiem ir grīlojoša gaita, tie iet sīkiem soļiem, augsti cilājot kājas, krīt un cenšas piecelties, atbalstoties uz priekškājām. Slimības beigu stadijā kustību traucējumi pāriet vispārējā parēzē, kam seko paralīze un nāve.

Skrepi slimības klīnisko pazīmju apraksts aitām un kazām

Visbiežāk saslimst aitas 2 - 5 gadu vecumā. Inkubācijas perioda garums variē no dažiem mēnešiem līdz 3 gadiem, slimības ilgums – no 2 līdz 12 mēnešiem (vidēji 6 mēn.). Reizēm aitas nobeidzas dažu nedēļu laikā. Pirmā pazīme ir pārejoši nervu darbības traucējumi, kas rodas periodiski ar vairāku nedēļu intervālu vai stresa ietekmē. Tie izpaužas kā pēkšņs kolapss vai uzvedības maiņa – palielināta uzbudināmība, agresivitāte (uzbrūk suņiem vai aiztaisītiem vārtiem). Novēro galvas un kakla trīci. Parādās arī kustību traucējumi (rikšo, lec kā trusis). Daļai slimo dzīvnieku parādās bilaterāla nieze uz ķermeņa, gūžām, astes pamatnes, kura kavē barības uzņemšanu, atpūtu. Dzīvnieks novājē, kaut arī ēstgriba ir saglabāta. Vilna izkrīt lielos laukumos arī bez niezes.

Izteiktu klīnisku izmaiņu stadijā novēro intensīvu niezi/kasīšanos – izplēš vilnu ar zobiem, muskuļu trīci, stiprus pārvietošanās traucējumus, stipru novājēšanu. Traumatizācijas dēļ veidojas ausu hematoma, sejas pietūkums. Uz dažādiem kairinājumiem (spiedienu, temperatūru) dzīvnieks reaģē, paceļot galvu, kustinot lūpas un mēli, kas apliecina labsajūtu. Uztrauktam dzīvniekam šo reakciju neizdodas izraisīt. Dzīvnieks, pārvietojoties, nepilnīgi saliec kājas ceļa locītavā, solis ir saīsināts, līdzsvars traucēts. Ir traucēta telpas izjūta, par ko liecina aizkavēta nenormālas pozas korekcija. Ekstremitātes pievilksana notiek reizē ar iztaisnošanu un atvilkšana reizē ar saliekšanu. Ja dzīvnieks izvairās no noķeršanas, galvas un kāju kustību traucējumi ir tik lieli, ka dzīvnieks krīt. Var būt pārejoši vai letāli krampji. Ir traucēta rīšana (barības satveršana nav traucēta), novēro vemšanu, balss kļūst drebelīga, tad pazūd, dzīvnieks var kļūt akls. Slimības beigās zaudē ēstgribu un ļoti strauji novājē, guļ uz sāniem ar izstieptām kājām. Grūsnām aitām slimība var komplicēties ar grūsnības toksēmiju (ketozi).